

Aylık Suriye Bülteni

YPG'nin Seçim Hamlesi ve Türkiye-Suriye Diplomatik Angajmanı

Haziran 2024

Özet

Bu rapor 2024 yılı Haziran ayı içerisinde Suriye'de yaşanan en önemli siyasî ve ekonomik olaylar ile güvenlik olaylarını ele almaktadır. Siyasî düzeyde iki taraf arasındaki normalleşme sürecinin bir parçası olarak Türkiye ile rejim arasındaki karşılıklı adımların ilerlediği görülmektedir. YPG, Türkiye'yi kızdıran ve kendilerine yönelik tehditlerin artmasına neden olan yerel seçim yapma kararını ertelediğini açıklamıştır. Zira YPG terör örgütünün bu projesi, Türkiye'nin rejimle normalleşme gündeminin en üst sırasında yer almaktadır. Güvenlik açısından gelişmelere bakınca bu yılın ilk yarısında 429 sivil ve 700 askerî personelin öldürülmesiyle birlikte Suriye coğrafyasının genelinde şiddet olaylarının arttığı gözlenmiştir. Ekonomik açıdan ise; Suriye genelinde fiyatların yükselmesi ve enflasyonun artış göstermeye devam etmesi yine en önemli ekonomik başlık olmaya devam etmektedir. Aynı zamanda İran'ın Suriye finans sektöründeki artan yayılmacı politikası da devam etmektedir.

Türkiye'nin Esed Rejimi ile Normalleşmesi: Siyasî Değişimler ve Gelecek Beklentileri

Türkiye'nin Esed rejimi ile yakınlaşmasına ilişkin son gelişmeler, Suriye dosyasına ilişkin tartışmalarda en geniş yeri işgal etmiştir. Irak Başbakanı'nın rejim ile Türkiye arasında bir uzlaşma ve diyalog zemini oluşturulmasına ilişkin açıklaması ve iki taraf arasındaki görüşmelerin hâlihazırda devam ettiğini teyit etmesinin ardından, Türkiye'den normalleşme adımlarının atılacağına ilişkin açıklamalar art arda gelmiştir. Özellikle de rejimin Türk kuvvetlerinin fiilen Suriye'den çekilme şartından vazgeçmesinin yerine Suriye Dışişleri Bakanı Faysal El Mikdad yaptığı açıklamada; Türkiye'nin "çekilmeye hazır olduklarını beyan etmeleri" ve bu yönde taahhütte bulunmalarına yer vermiştir. Türk Dışişleri Bakanı ise, rejim ve muhalefet arasındaki çatışmaların uzun bir süre için durmasının çok önemli olduğunu ve rejimin anayasal sorunlarını çözmek, muhalifleriyle barış sağlamak, milyonlarca Suriyeli mülteciyi ülkelerine geri döndürmek ve PKK terör örgütü başta olmak üzere terörle mücadele için muhalefetle çabalarını birleştirmek için sakin bir dönemi rasyonel bir şekilde değerlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Rusya, Türkiye'nin yerel seçimler ve "Suriye'nin kuzeydoğusundaki özerk yönetim" projesinden duyduğu endişelerden yola çıkarak her iki taraf arasındaki normalleşme adımlarını hızlandırmak ve Rusya himayesinde Erdoğan ile Beşar Esed arasında cumhurbaşkanlığı düzeyinde ikili bir görüşmenin gerçekleştirilmesi için çabalarını yoğunlaştırmıştır. Diğer

yandan Türkiye "paralel yollar" politikası izlemektedir. Türkiye, ABD seçimleri neticesinde Trump'ın iktidara gelme olasılığı ve bunun bölgeye yansımalarını hesaba katarak hareket ederken öncesinde de Moskova ile ilişkilerini geliştirmeye çalışmaktadır.

Bu ay içerisinde Türkiye'nin Esed rejimiyle yakınlaştığına dair ciddi emareler gözlenmiştir. İki taraf arasındaki normalleşme süreci 2022 yılının sonlarında Rusya'nın himayesinde ve İran'ın katılımıyla güvenlik ve istihbarat düzeyinde yapılan dördü görüşmeler şeklinde başlamıştır. Bu görüşmeler istisnai temaslar olmanın ötesine geçerek yeni bir normalleşme yolunun başladığının göstergesi olmuştur. Her ne kadar ön koşullar ve dış müdahaleler nedeniyle aksamalı bir şekilde başlasa da Türkiye'nin rejimle diğer tarafların katılımı olmadan ikili görüşmeler yapma ısrarı, İran'ı kendisine engel olarak gördüğü şeklinde yorumlanmıştır. Normalleşme sürecinin geleceğine ilişkin beklentilere gelince, halen uzun bir süreye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Zira her iki tarafın da önerdiği gündem, karmaşık ve her iki tarafın da başarabileceğinin ötesinde görülmektedir. Türkiye "terörizm" ile mücadele etmek ve Suriye'nin kuzeydoğusundaki özerk yönetim projesini ortadan kaldırmak isterken, rejimin bunu başarama gücüne sahip olmadığı ortadadır.

YPG Yüksek Seçim Kurulu, siyasî parti ve ittifakların talepleri doğrultusunda Haziran ayında yapılması planlanan belediye seçimlerinin Ağustos ayına ertelendiğini ilan etmiştir. Seçimlerin duyurulması ile birlikte bu durum Türkiye tarafından reddedilmiştir. Türk resmî makamlarınca yapılan açıklamalara göre seçimlerin bölünmeyi kalıcı hale getireceği gerekçesiyle bu durumun önüne geçmek için gerekirse güç kullanılması tehdidinde bulunulmuştur. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri, koşulların şeffaf ve kapsayıcı bir seçimin yapılmasına elverişli olmadığını dile getirmiştir. YPG tarafından seçimlerin ertelenmesi kararının, ABD desteğinin eksikliği ve Türkiye'nin ciddi tehditlerinin neticesinde alındığı ortadadır. Ayrıca YPG'yi destekleyen birçok yerel partinin bölgeyi yeni bir askerî operasyondan korumak için seçimlerin iptal edilmesi yönünde yönetime baskı yaptığı da görülmektedir. Ancak seçim tarihinin belirlenmesi ve ardından ertelenmesi YPG'yi zor duruma sokmuştur. Zira Suriye'nin kuzeydoğusunda yapılacak herhangi bir hak kazanımının ön koşulu olarak Türkiye'nin iradesine ve onayına bağlı olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle YPG seçimleri iptal etmemekte ancak yeni bir tarihe ertelemekte ısrar etmektedir. Diğer yandan Türkiye'nin rejimle normalleşme yönündeki son hamleleri öncelikle YPG'nin tek taraflı ilan ettiği Özerk Yönetim projesini hedef almaktadır. Bu atılan adımlar bir bütün olarak bölgenin geleceği konusunda birçok senaryoya kapı açmaktadır.

Diğer taraftan Suriye Yüksek Müzakere Heyeti, Suriye içinden ve dışından çok sayıda sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile Arap ve Avrupa ülkelerinin temsilcilerinin katılımıyla Cenevre'de olağan dönem toplantısını gerçekleştirmiştir. Toplantı sırasında, siyasî süreçteki son gelişmeleri değerlendirmek amacıyla Suriye'nin uluslararası temsilcisi Geir Pedersen ile birtakım görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplantının sonuç bildirisinde sürdürülebilir bir siyasî çözüme ulaşmak için meşru formülü ele alan BM Güvenlik Konseyinin 2245 sayılı kararı, Suriye'nin şu anda mültecilerin geri dönüşü için güvenli olmadığı, rejimin kontrolündeki bölgelerde ve özerk yönetim tarafından planlanan "göstermelik seçimlerin" reddedildiği vurgulanmıştır.

Çeşitli Etki Alanlarında Şiddetin Tırmandığına Dair Artan Emareler

Ürdün'ün uyuşturucu kaçakçılığı konusunda rejimle vardığı mutabakata ve Arap ülkelerinin baskısına rağmen Ürdün, halen kaçakçılık şebekelerinin yayılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ürdün makamları, Ürdün üzerinden üçüncü bir ülkeye kaçırılmak istenen 9,5 milyon Captagon hapı ve 143 kilogram esrar ele geçirerek son ayların en büyük kaçakçılık girişimini çökertmiştir.

Rejime bağlı askerî müesseselerdeki değişim sürecine gelince; büyük çaplı askerî operasyonların durdurulmasının ve rejimin bölgesel iletişim süreçlerine dâhil olmasının ardından, rejimin "profesyonel bir ordu" kurmak için gönüllülere güvenene kadar 2025'in sonlarına doğru yedek askerleri üç aşamada terhis etmeyi amaçlayan askerî kurumun yapısında değişiklikler yapmaya çalışmaktadır. Bu durum, rejimin Savunma Bakanlığının 40 yaşına gelmiş ve askerlikte iki yılını tamamlamış yedek subayların askere çağrılmaması ve askerlikte altı yılını tamamlamış yedek astsubay ve personelin terhis edilmesi için idari bir emir yayınlamasıyla eş zamana rastlamıştır.

Saha düzeyine gelince; Süveyda vilayetinde rejim karşıtı gösteriler devam etmektedir. Ayrıca Temmuz ayı ortasında yapılacak Halk Meclisi seçimlerine karşı poster kampanyası da sürmektedir. Diğer yandan vilayet, yerel silahlı gruplar ile rejim güçleri arasında meydana gelen çatışmalara sahne olmuştur. Bu da yerel grupların sivil bir aktivistin tutuklanmasına tepki olarak rejim güçlerinden 15 kişiyi kaçırmalarının ardından rejimin yeni bir güvenlik kontrol noktası kurmasıyla patlak vermiştir.

Halep'in kuzeyinde ise El Bab şehrinin yerel meclisi, bölge halkının yaşam koşullarını iyileştirmek ve yerel ekonomik faaliyetleri canlandırmak amacıyla muhalefet ve rejim bölgeleri arasındaki Ebu El Zindeyn geçidinin açıldığını ve bu geçidin resmî bir ticaret yolu olarak kabul edildiğini duyurmuştur. Bu karar, Türkiye'nin rejimle normalleşme işaretlerinin arttığı bir döneme rastlamıştır. Bu tür konularda karar verebilecek bir siyasî ve dirayetli yönetim şemsiyesinin yokluğu, karara yönelik gelen tepkilerde çeşitlilik arz etmesine sebep olmaktadır. Tüccarlar ve yatırımcılar bu ticari yolları, alışveriş ve seyahat için hayati bir arter olarak görmekte, iki bölge arasındaki kaçakçılık faaliyetlerini azaltmak ve malların temini vesilesiyle enflasyonun düşmesi için bir fırsat olarak kabul etmektedir. Diğer yandan bazı bölge sakinleri ve Suriye Milli Ordusu mensupları Ebu El Zindeyn geçidine saldırılar düzenlemiş ve geçidin açılması kararına tepki olarak içindeki bazı ekipmanları tahrip etmişlerdir. Ancak bazı taraflar ise askerî grupların kontrolü dışında, şehrin yönetiminden sorumlu yerel kurumların gözetiminde geçidin güvenliğini ve ekonomik olarak faaliyetlerini kontrol edecek bir mekanizma oluşturulması, bunun da sivil bir yönetim olması çağrısında bulunan bir bildiri yayınlamışlardır.

Diğer yandan, Suriye'nin kuzeydoğusu şiddet olaylarının tırmanışına sahne olmuştur. Suriye İnsan Hakları Ağı, Türk insansız hava araçlarının operasyonlarına ek olarak, bazı aşiret çatışmaları ve cinayetleri sonucu 37 adet şiddet eylemi ve DAESH örgütüne bağlı hücrelerin

yaklaşık 20 kadar eylemini tespit etmiştir. Bu yaşananlar sonucunda 40'ı sivil olmak üzere 62 kişinin çeşitli yol ve yöntemlerle öldürüldüğü belgelendirilmiştir.

Ayrıca muhtelif nüfuz bölgelerindeki şiddet olaylarının da arttığı görülmüştür. Buna göre Suriye İnsan Hakları Ağı, 2024 yılının ilk yarısında Suriye'de 65'i çocuk, 38'i kadın ve 53'ü erkek olmak üzere çeşitli işkenceler altında toplam 429 sivilin öldürüldüğünü belgelemiştir. Kurbanların en yüksek yüzdeleri şu şekilde dağılım göstermektedir: Dera vilayetinde %27, Deyrezor'da %18 ve Rakka ile Halep vilayetlerinin her birinde %14. Çeşitli kontrol bölgelerinde ise askerî unsurlar arasındaki yaşanan çatışmalarda yaklaşık 700 asker ya da savaşı hayatını kaybetmiştir.

Devam Eden Fiyat Artışları Ekonomik Krizi Derinleştirmektedir

Rejimin halkın yaşam standardını etkileyen ekonomik kararları bağlamında, akıllı kart sahiplerinin sübvansiyon tutarlarını kendilerine aktarmak için bir banka hesabı açmalarını zorunlu tutan bir karar almıştır. Bakanlar Kurulu, yaptığı açıklamada atılan bu adımı "sübvansiyonların kademeli ve ölçülü nakit sübvansiyonlara doğru yeniden yapılandırılması yönündeki direktifler" doğrultusunda attığını açıklamıştır. Ancak rejimin bir yandan sosyal yükü özel sektöre devretmek için ekmek, yakıt, elektrik, su ve telefon üzerindeki mevcut sübvansiyonları iptal etmesi, diğer yandan da geçim yardımlarını sağlayamaması nedeniyle bu hamlenin fiyatlarda önemli bir yükselişe yol açması ve ürünlerin serbest fiyatla satılması beklenmektedir.

Beşar Esed, 2024 tarihli ve 17 sayılı Başkanlık Kararnamesine göre emeklilere ve devlet dairelerinde çalışan sivil ve askerî personele bir defaya mahsus olmak üzere 300.000 Suriye lirası (yaklaşık 20 dolara eşdeğer) tutarında bir "mali hibe" verildiğini açıklamıştır. Hibe miktarı, sadece birkaç öğün yemek için yeterli olan ve vatandaşların asgari ihtiyaçlarını hiçbir şekilde karşılamayan sembolik bir miktar olarak göze çarpmaktadır.

Fiyatlara gelince; bir yandan pamuk ve iplik fiyatlarının yükselmesi diğer yandan da hükümetin fiyatları kontrol etmek ya da giyim sektörünü desteklemek için müdahale etmemesi nedeniyle pamuklu kıyafet fiyatları geçen yıla kıyasla %200'e varan oranlarda artmıştır. Ayrıca Şam pazarlarındaki tatlı fiyatları geçen yılki Kurban Bayramı fiyatlarına göre %100 artmıştır. Aynı zamanda rejim, İran'dan ham petrol ve gaz yüklü 8 geminin Tarsus kırsalındaki Banyas limanına varmasına rağmen akaryakıt fiyatlarını yükseltmiştir. Bu yaşananlar uluslararası yaptırımların ihlal edildiğinin bir işareti olarak göze çarpmakta ve rejimin devam eden iç yakıt kriziyle uğraştığı eş zamana rastlamıştır. Yakıt fiyatlarındaki artış, pazarda yaşanan yakıt bulma sıkıntısı, sıcakların artması ve hasat mevsiminin başlaması neticesinde Şam ve kırsalındaki şirketler, elektrik amper fiyatlarını yükseltmiştir. Buna göre Kisva bölgesinde amperin kilovat fiyatının 9.500 Suriye lirasından 12.000 liraya, Şam kırsalındaki Meliha şehrinde ise 9.000 liradan 11.000 liraya yükseldiği gözlenmiştir.

Fiyatlardaki artış; rejimin kendi kendine yeterlilikten uzak ihracat politikalarına yönelmesi ve yerel pazarı kontrol edememesinden kaynaklanmaktadır. Rejimin bu yılın ilk yarısındaki

ihracatı 2023'ün aynı dönemine göre %30 artmıştır. Diğer yandan, Suriye'den Ürdün'e ihraç edilen meyve ve sebzelerinin soğutulmuş konteynerler ile taşınması %80 oranında düşmüştür. Buna göre konteynerlerin sayısı 150'den 25'e düşmüştür. Nedeni ise Ürdün tarafının meyve ve sebze kamyonlarının girişine engel olmasıdır. Zira Ürdün hükümeti uyuşturucu sevkiyatı ve kaçakçılık ile mücadele kapsamında güvenlik tedbirlerini daha da arttırmıştır.

Rejim ve müttefikleri arasındaki karşılıklı ekonomik fayda çerçevesinde; İran, Suriye finans sektöründe kurumlar ve bankalar açarak genişleme girişimlerini sürdürmektedir. 50 milyar Suriye lirası sermayeli ve %58'i İranlı bir şirkete ait olan İran-Suriye ortaklığında "İslami Şehir Bankası" adı altında bir banka daha açılmıştır. Böylece Suriye'deki İran destekli İslami banka sayısı 5'e yükselmiştir. Suriye'deki turizm sektöründe faaliyet gösteren Rus yatırımcılara gelince, Rus şirketleri Lazkiye vilayetindeki iki turizm tesisinin inşaatını %50 oranında tamamlamıştır. Mayıs ayı sonuna kadar Suriye'ye gelen Rus turistlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık %10'luk bir artışla 780.000'e ulaştığı tahmin edilmektedir.

Suriye'nin kuzeydoğusunda ise YPG, 2024 mali yılı için bölgedeki genel bütçenin ayrıntılarını yayınlamıştır. Planlanan harcamalara ve beklenen gelirlere dayanarak genel bütçede tahmin edilen mali açık yaklaşık 389 milyon dolar olarak belirlenmiştir. Türk SİHA'ların haftalar boyunca YPG'nin enerji altyapısı da dâhil olmak üzere finans ağırlıklı merkezlere düzenlediği operasyonlar, ekonomik çarkın felç olmasının en önemli nedenlerden biridir. Zira Türk operasyonların yol açtığı zararın 500 milyon dolardan fazla olduğu tahmin edilmektedir.

YPG, Suriye'nin kuzeydoğusundaki çiftçilerden aldığı ilk parti buğdayı Kamışlı'nın güneyindeki rejime ait tahıl alım merkezlerine göndermeye başlamıştır. Buna göre 24 saat içerisinde 2500 tondan fazla buğday taşıyan yaklaşık 100 treyler giriş yapmıştır.

Halep'in kuzeyinde ise, "Suriye-Türkiye Elektrik Enerjisi Şirketi" Türkiye'den ithal edilen elektrik fiyatlarındaki değişiklikleri gerekçe göstererek, Haziran ayındaki elektrik fiyatlarına kıyasla evsel elektrik fiyatlarını kilovat başına 2.8tl, sanayi elektrik fiyatlarını ise 3.2tl artırmıştır. Buna göre evde kullanılan elektrik kilovat fiyatı 3.6tl ve sanayide kullanılan elektrik kilovat fiyatı da 4.1tl'ye yükseltilmiştir.

Suriye Geçici Hükümeti, kontrolü altındaki bölgelerde buğday fiyatını ton başına 220 dolar olarak belirlemiştir. Bu rakam geçen sezon için onaylanan fiyatlardan 110 dolar daha düşük olmuştur. Ayrıca nüfuz bölgelerine kıyasla en düşük buğday ton fiyatıdır. İdlib ve Suriye'nin kuzeydoğusunda belirlenen fiyat ton başına 310 dolar iken rejim bölgelerinde ise ton başına 360 dolardır.

İdlib'teki HTŞ destekli "Kurtuluş Hükümeti" tarafından izlenen kontrol politikaları çerçevesinde "Nakit Yönetimi Genel Müessesesi", gönderilen döviz havalelerinin teslim alınması kurallarını yeniden hatırlatmıştır. Atılan bu adımla Kurtuluş Hükümetinin mali piyasayı düzenlemeyi ve ona olan güveni artırmaya çalışması görülmektedir. Böylelikle karaborsadaki para transferi ihtiyacını azaltarak fiyatlar üzerindeki kontrol mekanizmasını artırmaya çalışmaktadır.